

פורים בעזה

משנה מסכת מגילה פרק א

משנה א

[*] מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר בחמשה עשר לא פחות ולא יותר כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר כפרים ועירות גדולות קורין בארבעה עשר אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה:

מגילה ב:

אמר קרא ^אוהימים האלה נזכרים ונעשים איתקש זכירה לעשייה מתני' דלא כי האי תנא דתניא ^ברבי יהושע בן קרחה אומר כרכין המוקפין חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר מ"ט דרבי יהושע בן קרחה כי שושן ימה שושן מוקפת חומה מימות אחשורוש וקורין בחמשה עשר אף כל שמוקפת חומה מימות אחשורוש קורין בחמשה עשר ותנא דידן מ"ט יליף פרוי פרוי כתיב הכא ^אעל כן היהודים הפרזים וכתוב התם ^בלכר מערי הפרזי הרבה מאד מה להלן ^גמוקפת חומה מימות יהושע בן נון אף כאן ^דמוקפת חומה מימות יהושע בן נון בשלמא רבי יהושע בן קרחה לא אמר כתנא דידן דלית ליה פרוי פרוי אלא תנא דידן מ"ט לא אמר כר' יהושע בן קרחה מ"ט דהא אית ליה פרוי פרוי הכי קאמר אלא שושן ^הדעבד' כמאן לא כפרזים ולא כמוקפין אמר רבא ואמרי לה כד' שאני שושן הואיל ונעשה בה נס בשלמא לתנא דידן היינו דכתיב ^ומדינה ומדינה ועיר ועיר מדינה ומדינה לחלק בין מוקפין חומה מימות יהושע בן נון למוקפת חומה מימות אחשורוש עיר ועיר נמי לחלק בין שושן לשאר עיירות אלא לרבי יהושע בן קרחה בשלמא מדינה ומדינה לחלק בין שושן לשאר עיירות אלא עיר ועיר למאי אתא אמר לך רבי יהושע בן קרחה ולתנא דידן מי ניחא כיון דאית ליה פרוי פרוי מדינה ומדינה למה לי אלא קרא לדרשה הוא דאתא וכדרבי יהושע בן לוי הוא דאתא דאמר רבי יהושע בן לוי ^זכרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נידון ככרך עד כמה אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר

תלמוד בבלי >וילנא החדש< - יב מגילה / תלמוד בבלי - ש"ס ווילנא החדש / עמוד 6
הדפס מאתר אוצר החכמה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח

סעיף א

<א> כרכים (א) המוקפים חומה א מימות יהושע בן נון, אפילו אינן מוקפין עכשיו, א' <קורין בט"ו, אפילו אם הם בחוצה לארץ, (ב) א' > ואפילו אין בהם עשרה בטלנים (פי' בטלנים ממלאכתם (ג) ועוסקים בצרכי צבור); והוא שהוקף ואח"כ ישב, או שישב תחלה על דעת להקיפו אח"כ, (ד) לאפוקי כשנודע שישב תחלה * על דעת שלא להקיפו > <ב> ב' <אבל ב א' > { בסתמא הוקפה ולבסוף ישבה ר"ן }.

סעיף ב

וכן (ה) הכפרים הנראים עמהם, אפ"ל אינם סמוכים, כגון שהם בהר; * או שסמוכים להם, אפ"ל אינם נראים עמהם, כגון שהם בעמק, (ו) ג <ג' <ג' ב' } ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן אע"פ שאינה מוקפת חומה מימות יהושע, קורין בט"ו (ז) הואיל ונעשה בו הנס.

משנה ברורה סימן תרפח

(ב) ואפילו אין בהם וכו' - ויש [ב] מהראשונים שחולקין ע"ז וס"ל דבכרך המוקף חומה אם אין בה עתה עשרה בטלנין קורין בה בי"ד וביד אפרים מצדד דיש לחוש לשיטתם לקרות גם בי"ד:

שער הציון סימן תרפח

(ב) הרמב"ן והרשב"א שהובא בהרב המגיד, אחר כך מצאתי במאירי שהסכים גם כן לשיטתם, וכעין זה נמצא גם בריטב"א, וכן משמע בעטור שסובר גם כן כמותם, וגם הגר"א בביאורו הביא שהרמב"ן והרשב"א חולקים על זה:

מגיד משנה הלכות מגילה וחנוכה פרק א ה"ח

ועיר שאין בה וכו'. במשנה אי זו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנין פחות מכן הרי היא ככפר ובגמרא תנא עשרה בטלנין של בית הכנסת. ומדברי רבינו נראה דדוקא לעיר בעינן עשרה בטלנין אבל לכרך המוקף חומה לא בעינן וזהו שאמרו איזו היא עיר ולא הזכירו כרך וזה דעת התוספות. והם פירשו מה שאמרו בגמרא (דף ג'): אמר ריב"ל כרך שאין בו עשרה בטלנין נדון ככפר דלאו כרך המוקף חומה מימות יהושע קאמר אלא בסתם כרך המוזכרים בגמרא שהם מקומות גדולים. ונראה שיש לזה הפירוש סעד ממה שהקשו עליו בגמרא מאי קמ"ל תנינא אי זו היא עיר וכו' ותירץ כרך איצטריכא ליה ואע"ג דמקלעי ליה מעלמא. ואם דברי ריב"ל בכרך המוקף חומה מימות יב"נ שזמנן בט"ו מאי קושיא ממתניתין והא טובא אשמעינן דאי ממתניתין לא שמעינן דינא אלא בעיירות ואיהו אשמעינן בכרכין המוקפין. ומ"מ שיטה אחרת יש בזה דאפילו בכרך המוקף מימות יהושע בעינן עשרה בטלנין ואם לאו ה"ז כעיר וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל:

מגילה ה:

של שמחה זה הנוטע "אבורנקי של מלכים גופא" חזקיה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא ומי מספקא ליה מלתא דטבריא והכתיב "וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת וקיימא לן" רקת זו טבריא היינו טעמא דמספקא ליה משום דחד גיסא שורא דימא הות אי הכי אמאי מספקא ליה ודאי לאו חומה היא דתניא (ד) אשר לו חומה ולא שור איגר סביב פרט לטבריא שימה חומתה לענין בתי ערי חומה לא מספקא ליה כי קא מספקא ליה לענין מקרא מגילה מאי פרזים ומאי מוקפין דכתיבי גבי מקרא מגילה משום דהני מיגלו והני לא מיגלו והא נמי מיגליא או דלמא משום דהני מיגנו והני לא מיגנו והא נמי מיגניא משום הכי מספקא ליה רב אסי קרי מגילה בהוצל בארביסר ובחמיסר מספקא ליה אי מוקפת חומה מימות יהושע בן נון היא אי לא איכא דאמר אמר רב אסי האי הוצל דבית בנימין מוקפת חומה מימות יהושע היא אמר רבי יוחנן כי היונא טליא אמינא מלתא דשאלנא לסבייא

יגאיהרה

תלמוד בבלי > וילנא החדש - יב טוילה / תלמוד בבלי - שיש וילנא החדש / עמוד 12
חודש מאחר אצור החגגות

שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרפח

סעיף ד

<ד> ד' כרך ט) ד שהוא [ג] ג' { ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו, (י) ה } א { קורין בי"ד ובט"ו ובלילההון, (יא) ו ולא יברך כי אם בי"ד שהוא זמן א) קריאה ד' } לרוב העולם.

משנה ברורה סימן תרפח

ט) שהוא ספק - וטבריא צריך לקרות בה בי"ד ובט"ו שספק אם הים חשוב כחומה [גמרא] ובמדינות אלו בכרכין המוקפין חומה [ט] אין להסתפק שמא מוקפין מימות יהושע ב"נ לפי שהם מצפון ורחוקים מא"י וידוע שלא היו מיושבים בזמן יהושע:

(י) קורין בי"ד ובט"ו - ונוהגין [י] שמחה ומתנות לאביונים בשניהם:

(יא) ולא יברך - שהברכה אפילו במצוה של תורה [יא] הוא מדרבנן וא"כ בדבר שהוא ספק לענין הברכה הוא ספיקא דרבנן וכ"ש בזה שהוא מצוה של דבריהם לכו"ע א"צ ברכה ומה שמברך בי"ד משום דביום י"ד הוא זמן קריאה לרוב העולם כדלקמיה [יב] ור"ל דע"כ אפילו הוא מוקף חומה שדינו בט"ו אם קרא ביום י"ד יצא בדיעבד ולא הוי ברכה לבטלה:

משנה מסכת ערכין פרק ט

משנה ו

[*] עיר שגגותיה חומתה ושאינה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון אינה כבתי ערי חומה ואלו הן בתי ערי חומה שלש חצרות של שני שני בתים מוקפות חומה מימות יהושע בן נון כגון קצרה הישנה של ציפורים וחקרה של גוש חלב ויודפת הישנה וגמלא וגדוד וחדיד ואונו וירושלים וכן כיוצא בהן:

תשובות והנהגות כרך ג סימן רלה

שאלה: קריאת המגילה במקומות שיש בהם ספק י"ד או ט"ו בירושלים וערי ישראל היום ונראה בטעם המנהג, דהנה עיר המוקפת חומה עיר חשובה היא ותיקנו לקרות בה בט"ו, ואף שמפני זכות ארץ ישראל תלוי מה שהיה מוקף חומה בימי יהושע בן נון, נראה שאין חיוב בט"ו אלא כשיש מקום מיוחד וניכר כמוקף חומה, ואפילו שהיום אין שם חומה, מ"מ נותר שם היקף החומה על העיר ומחשיבו לקרוא בט"ו, ורק כשיש ספק אם מוקף מימות יהושע או אח"כ דינו כספיקות, ולפי זה בזמננו דברור שנטשטשו המקומות ואי אפשר לידע בבירור איזה מקום חשוב ומהו מוקף חומה, הואיל ואין לשום מקום מיוחד חשיבות דמוקף חומה, אזי אין שם החומה על העיר כלל, ושפיר ראוי לקרוא בי"ד לבד, משא"כ בעיר הוצל שמבואר בגמרא שספק וקורין בשניהם, ה"ט דהעיר אז היתה חשובה בשם היקף חומתה, ורק דלא ידוע אם דינו כמוקף חומה שמימי יהושע בן נון, וכן טבריא שהוא ספק בהלכה אי ים נחשב לחומה, ויש עליה שם היקף החומה של שאר הצדדין, אבל בכל שאר ערי ישראל כהיום אין שום מקום מוגדר המוקף חומה שמצורע או מת אסור שמה, עיין פ"ק דכלים ובתוס' ברכות ה: ד"ה הא לן וברשב"א שם, וכיון שאין מקום מיוחד ומוגדר וחשוב כמוקף חומה, קורין מן הדין בכל מקום בי"ד לבד וא"ש. (ובענין טבריא עיין היטב ב"מועדים וזמנים" ח"ב בהגה"ה סימן קע"ד, ולפי דברינו כשאנו ידוע מקום בטוח שמוקף חומה שאני א"ש וע"ש היטב).

לפי זה נמצא חידוש גדול, שספק מוקף חומה שקורא ואינו מברך, היינו דוקא במקום שידוע כמוקף חומה וחשוב ורק לא נתברר אי מוקף מימות יהושע, וכן לשון הרמב"ם פ"א הלכה י"א "עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת בימות יהושע", אבל בספק מעיקרא אי מוקף חומה כלל לא חשוב היום ולא חיישינו, וכן לדברינו בלא ידוע היום איפה מוקף חומה אינו חשוב ולא חיישינו, שאם נחוש אזי בכל ארץ ישראל וסביבותיה היה מקום לחוש, ואף שיש במפרשים דלא כדברינו, נראה שהמנהג כן כהיום ויש להם על מה לסמוך וכמ"ש. (והמחמיר לעצמו תע"ב).

ספר עיבור שנים

תקון יששכר

דיני ומנהגי התקופות, החדשים והמועדים
הקריאות וההפטרות לכל השנה

למה"ר רבי יששכר בן מה"ר מרדכי בן סוסאן מערבי זצ"ל

מגדולי רבני צפת לפני ארבע מאות שנה (בתקופת הב"י והאר"י זיע"א)
ומובא על-ידי גדולי הפוסקים האחרונים נושאי הכלים של השלחן-ערוך

עיבור שנים ותקופות <תקון יששכר> / אבן סוסאן, יששכר בן מרדכי / עמוד 1
הודפס מאתר אוצר החכמה

והמקומות שקורין בהם המגלה סני ימים מפני ספק אם עיירות. הם אם כרכים
הם כמו סכתבתי למעלה בביאור הקביעות בחדסי ארר הסדר להם בקריא' התור'
ביום הסני כסדר היום הראסון ומנהג זה פשוט פה בכל המוסתערבים יכ' תוסכי
ארץ כפת סבגליל העליון תובב וכפריה ביריה ועי' אל זיתון. וסמענו סכ' כוהגין
גם בע'ה ובדמסק אלא אם יחול יום סני בסבת אי' כוהגין בסוס תקו' מהס להוציא
בו ספר סני לפרסת עמלק. ועריין אכתוב כזה למטה בפוריס סל בני כרכי' וראי
וקהילות הספרדים יכו סנתוספו מאל' פה כפת סבגליל העליון תובב. על התוסכי'
יכו הקרמוכים אינן מעלין ספר תורה ביום סני סאומריס סאס מעלי' כריק' לברך
פל הקריאות בו ויהיו ברכות על קריאת ספק'. ונראה לי האיל וכך הוא יוס

עיבור שנים ותקופות <תקון יששכר> / אבן סוסאן, יששכר בן מרדכי / עמוד 157
הודפס מאתר אוצר החכמה

סימן ה'

נשאלתי לחוות דעתי הקצרה מאת הרב הגאון
כש"ת מר שמואל סלאנט הי"ו אודות עיר
עזה כידוע לנו בבירור מפי הקבלה ומפי ספרים שעזה
היא זה ישוב בני ישראל זמן רב וזה ששים שנה ואת
היותה שנתבטל הישוב מסיבת הגלות המר ולא יכלו
לסבול עם בני ישראל הגלות והוכרחו ללאת משם וקבעו
דירה רוב בני העיר בעש"ק חברון ת"ו והניחו בית
הכנסת הרב ושםם ובית הקברות מאין יושב רק גוים
וערלים דוקא ותו לא . והנה בעתה נתעוררו אחינו בני
ספרדים ואשכנזים לקבוע דירה בעזה הנז' ועשו בית
להתפלל שם ונתקבלו מנין עשרה מישראל וכוונתו
שם ס"ת ומתפללים שם בעשרה והגיע עתה חג הפסח
הקדוש וגסתפקו אם יעשו יום א' יו"ט לבד כבני ארץ
ישראל או יעשו ב' ימים טובים ש"ג כמנהג רוב העולם
והנה צפודים כבר שאלו מה יעשו בקריאת המגילה
והוריתי להם שיקראו ב' ימים הראשון בצרכה וכו' בלא
צרכה וכו"ש צס' תקון ישכר ז"ל בעד עזה . ובלא"כ
שנה זאת התרמ"ג שכל העולם לא קרינו את המגילה
כ"א ביום י"ד לבד אף אנחנו בני עיקו"ת ליון תו"ב ה"ל
בית

* או שסמוכין להם - כפר הסמוך לכרך שהיו קורין בט"ו ונהיה הכרך שמם יקראו בי"ד [דבר משה] כרך של עכו"ם שאין בו ישראל כלל ישראל הנכנס לכרך זה בפורים קורא בט"ו. אם בכרך קראו בי"ד וט"ו מספק הכפרים הנראים וסמוכים קוראין בי"ד [בר"י]:

ובאמת דין נעשית של עכו"מ, מצואר להדיח צירושלמי והציחוכו
הראשונים ז"ל דאיתא התם כרך שחרצ ונעשה של עכו"מ
 אית חמו צו אין קורין צח"ל קורין כו', ופי' הריטצ"א דמצעי לי
 צנעשה הכרך כולו של עכו"מ, ישראל הנכנס לשם אס קורא צט"ו,
 כיון דלענין צחי ע"ה פקע מני' דין מוקף צנעשה של עכו"מ, לענין
 מקרא מגילה מהו, ופשיט דלענין מקרא מגילה אין הפסד צמה
 שיושציו עכו"מ, שהרי דין מוקף חומה לענין מקרא מגילה הוא אפי'
 צחולה לארץ, שאין שם דין צחי ע"ה ויושציו עכו"מ, ה"נ צח"י אעפ"י
 שיושציו עכו"מ דינו כמוקף לענין מקרא מגילה, עוד פי' הריטצ"א
 דכחי ח"ל המוזכר צירושלמי הוא ר"ת חולה לו ר"ל דהסמוך ודחי
 קורא צט"ו שהרי נתחייב צט"ו והוא לא נשתנה ואיך יתכן שצו
 יקראו צי"ד ויהא עפל חמור מן העיקר [וזה ל"ע דאס הטפל אינו
 חמור מן העיקר דין הוא שגם חולה לו קורין צי"ד אצל הגר"א ז"ל
 דגרס ג"כ חולה לו יישצ זה יעו"ש], ואמנם עדיין לא שמענו מה
 דין כרך שחרצ ואין צו יושצים כלל לא ישראלים ולא עכו"מ, ישראל
 הנכנס לשם מה דינו, ואס דין חרצ כדין נעשה של עכו"מ ניחא
 הא דלא מוקי הא דריצ"ל כשחרצ מיושציו וכמש"כ לעיל, וצמ"צ
 צצה"ל סי' תרפ"ח כתב צשם דבר משה דכרך ששמש, הסמוך לו
 קורא צי"ד, והנה דין הכרך והסמוך לו הם לעולם צדין אחד,
 ואס הכרך ששמש הנכנס לחוכו קורא צט"ו הדין נוחן שגם הסמוך
 לו קורא צט"ו, ומשמע שדעתו ז"ל דכרך ששמש פקע מיני' דין
 מוקף, אצל אין הדבר מוכרע.

שו"ת הר צבי אורח חיים ב סימן קלא

+מתוכן הענינים/ אדר תשט+ זמן קריאת המגילה בירושלם החדשה כשהיתה מנותקת מהעיר העתיקה המוקפת חומה. בדבר הערתו על זמן קריאת המגילה בירושלם כהיום שירושלם העתיקה המוקפת חומה היא כולה בידי גוים ושום יהודי לא נמצא בה. ...

ולכאורה יש לתמוה על הביאור הלכה שמזכה שטרא לבי תרי והביא כאן שני דינין סותרים, שמתחילה הביא בשם הדבר משה שכפר הסמוך לכרך ונהיה הכרך שמם יקראו בי"ד, ואח"כ הביא בשם הברכ"י שכרך של עכו"ם שאין בו ישראל כלל הנכנס לכרך זה בפורים קורא בט"ו, הרי הברכ"י לא כתב כן רק לפי נוסחת הר"ן בירושלמי, ולפי נוסחא זו כתב הברכ"י שדין הוא שגם בכפר הסמוך יקראו בט"ו וכו', ואולי כוונת הביאור הלכה שנהיה הכרך שמם, היינו לא רק שיצא מרשות ישראל אלא שנחרב לגמרי ונהפך לשדה בור ולא ניכר כלל שהיה שם יישוב, ובכה"ג אפשר דלכו"ע הסמוכין לו קוראים בי"ד דלא שייך בכה"ג גרירה בתר כרך, וכמו שנבאר לקמן.

ה

של עכו"ם אין קורין בו בט"ו, דאין לו דין כרך. והטעם הוא או משום דבעינן עשרה בטלנין גם בכרך או משום דכרך של עכו"ם אין לו דין קדושת חומה, כדאיתא בתוס' כתובות ד' מ"ה. כן כתב בביאור הגר"א בס"י תרפ"ח בביאור הירושלמי.

ה"ב ברכי יוסף" פסק, הביאו המ"ב להלכה בס"י תרפ"ח בבה"ל שם: כרך של עכו"ם שאין בו ישראל כלל הנכנס לכרך זה בפורים קורא בט"ו. ולענ"ד איני יודע למה פסק כן. דהרי מבואר להדיא בירושלמי פ"א ה"א, דחרב הכרך ונעשה